

КАЗУСЛАР:

1. 2008 йил 17 февралда Косово парламенти бир томонлама Косовонинг мустақиллигини эълон қилди. Бироқ Сербия Конституциясига биноан, Косово Сербиянинг автоном вилояти сифатида эътироф этилган бўлиб, унинг суверенитети тан олинмайди.

Косовонинг суверенитети 2008 йил 18 февралда Афғонистон, Тайвань ва бир қатор Европа мамлакатлари томонидан тан олинди. Франция биринчи бўлиб бундай қарорни қабул қилди, кейин Буюк Британия, АҚШ ва Италия унга қўшилди.

Шу билан бирга, Испания, Кипр, Греция, Словакия, Болгария, Руминия, Хитой ва Россия мамлакатнинг мустақиллигини тан олишга қарши бўлиб чиқди. 2008 йил 19 февралда Болгария ўз фикрини ўзгартирди ва келажакда Косово суверенитетини тан олишини эълон қилди.

Давлатнинг асосий белгиларидан бири бўлган суверенитет тушунчасини таҳлил этинг. Давлатнинг бошқа давлатлар томонидан тан олиш ёки олинмаслигини давлат белгиларига алоқадорлигини таҳлил этинг. Сизнингча, вазиятга қандай ҳуқуқий ечим бериш мумкин.

Kazusga javob berishdan oldin ba`zi bir savollarga javob berish kerak bo`ladi.

Davlatning belgilari nima, qanday belgilari mavjud.

Suverenitet nima o`zi.

Xalqaro huquqda tan olish nima degani.

Davlatni boshqa davlatlar tomonidan tan olishi yoki olinmasligi davlat belgilariga aloqadormi yoki yo`q.

1-savolning javobi. Davlatning belgilari deganda –davlatning tabiati va u asos qilib olgan qadriyatlari haqida tasavvur va tushuncha beradigan umumiy xususiyatlari tushuniladi.

Davlatning asosiy belgilari quyidagilardan iborat:

1. O'ziga hos ommaviy hokimiyat – davlat hokimiyatining mavjudligi, ya'ni hokimiyat va boshqaruv apparatining, majburlash apparatining borligi;
2. Aholining hududlar bo'yicha uyushganligi (fuqarolarning davlat chegaralari doirasida, muayyan ma'muriy-hududiy birliklarda yashashi).
- 3.Suverenitet (mustaqil bo'lishi).
- 4.Huquqning mavjudligi.
- 5.Soliqlarning mavjudligi.
- 6.Umuminsoniy funksiyalarni bajarish (mudofaa, jinoyatchilikka qarshi ko'rash, umumiy faravonlik).

Lekin turli huquqiy adabiyotlarda davlatning belgilarini turlicha tasniflaydi. Urugvay davlati poytaxti Montevideo shahrida 1933-yil 26-dekabrda qabul qilingan “davlatlarning huquqlari va majburiyatlari to'g'risida”gi konvensiyaning 1-moddasida shunday deyiladi: Davlat xalqaro huquqning subyekti bo'lishi uchun quyidagi malaka talablariga ega bo'lishi kerak:

- a) Doimiy aholi;
- b) Belgilangan hudud;
- c) Hukumat;
- d) Boshqa davlatlar bilan aloqaga kirishish qobiliyati¹.

---

¹ Montevideo convention on the Right and Duties of states

2-savolning javobi. Davlatning muhim xususiyatlaridan biri bu uning suverenitetga egaligidir. Suverenitet atamasiga tarif beradigan bo'lsam, suverenitet bu mamlakat ichkarisida va tashqarisida (xalqaro maydonda) davlat hokimiyatining oliyligi, ustunligidir. Suverenitet so`zini to`g`ridan to`g`ri manosiga qaraydigan bo'lsak fransuzcha so`zdan olingan bo'lib, hokimiyatning oliyligi yoki oliy hokimiyat degan ma`nolarni anglatishini bilib olamiz. Suverenitet haqidagi ta`limotning asoschisi XVI asrda yashagan Jan Boden hisoblanib, u abadiy, bo`linmas oliy hokimiyatni nazarda tutadi. Davlat suvereniteti haqidagi g`oyalar keyingi davrlarda ham rivojlanib bordi. Bugungi kunda esa xalqaro huquqning va har bir davlat konstitutsiyasining asosiy prinsplaridan biriga aylandi deb ayta olaman. Suverenitet va suveren hokimiyat atamalari bir biriga yaqin atamalar sifatida izohlanadi. Suveren hokimiyat bu oliy, mustaqil, bo`linmas, umumiy va uzviy, begonalashtirib bo`lmas hokimiyatdir deb ta`riflanadi.² Davlat hokimiyatining suverenligi esa uning mamlakat hududidagi barcha tashkilotlar, muassasalar, uyushma va partiyalardan utunligi va mustaqilligidir.

Davlat suvereniteti quyidagilar bilan ifodalanadi.

Ichki va tashqi siyosat masalalarida mustaqil qaror qabul qila olishi;

Davlat hokimiyatining butun mamlakat hududida tadbiq etilishi va davlat organlarining barcha aholi uchun umummajburiy qarorlar qabul qilishi;

Boshqa ijtimoiy-tashkiliy hokimiyatlar (partiyalar, kamoat birlashmalari, diniy tashkilotlar va boshqalar) qarorlarini bekor qila olishi lozimligi belgilab qo`yilgan. Shundan kelib chiqib suveren davlat hokimiyati barcha fuqarolar uchun majburiy qonunlar qabul qiladi. Qanun doirasidan kelib chiqib majburlov choralarini qo`llaydi. Davlat suverenitetining ham o`ziga hos xususiyatlari mavjud bo`lib, ular quyidagicha:

---

² Konstitutsiyaviy huquq: Darslik/ X.T. Odilqoriyev, O`.X. Mehammedov, B. A. Saidov va boshqalar.; Ma`sul muharrir Sh. T. Ikromov.- T.: O`zbekiston Respublikasi ichki ishlar akademiyasi, 2014.- 69

Mamlakat ichkarisida davlat hokimiyatidan ustun bo`l oladigan biror bir tuzilmaning bo`lmasligi;

Davlatning xalqaro munosabatlarsa mustaqilligi, uning xalqaro munosabatlarda boshqa davlatlar bilan teng huquqli subyekt sifatida ishtirok etishi;

Davlat suverenitetining cheksiz emasligidir. Davlat suvereniteti xalqaro huquq normalari bilan cheklab qo`yilishi mumkin. Bunga misol qilib davlat xalqaro tashkilotlarga a`zo bo`lganda davlatning huquqlari ma`lum ma`noda cheklanadi. Davlat suvereniteti yagona bo`lib, faqatgina davlatga tegishli bo`ladi. Bizda davlatning suvereniteti konstitutsiya va qonunlarimiz bilan belgilab qo`yilgan. Yuridik adabiyotlarda suverenitet tushunchasining 3 turi keltiriladi³.

1. Davlat suvereniteti – suverenitet davlatning muhim belgisi bo`lib, uning siyosiy-huquqiy mohiyatini ifoda etadi. Davlat hokimiyatining suvereniteti shuki, u o`z qonunlarida jamiyat manfaatlari asosida shakllangan o`z irodasini mustaxkamlash vakolatiga egadir. Davlat suvereniteti yagona bo`lib, o`zining vazifalarini davlat organlari orqali amalga oshiradi. Davlat vazifalari davlat organlari orasida vakolati va munosibligiga qarab taqsimlanadi va har bir organ o`z vakolatlaridan kelib chiqib amalga oshiradi.

2. Xalq suvereniteti – bu atamaning ma`nosi shundayki davlatda hokimiyatning yagona manbai bu xalq ekanligidan kelib chiqadi. Xalq hokimiyati 3 ta shaklda davlat, jamoatchilik va mahaliy o`zini o`zi boshqarish sifatida namoyon bo`ladi. Davlat hokimiyati xalq tomonidan bevosita saylov yoki referendum o`tkazish orqali amalga oshiriladi. Jamoatchilik (ijtimoiy) hokimiyatini fuqarolarning birlashmalari va guruhlar orqali amalga oshiriladi. Mahaliy o`zini o`zi boshqarish davlat organlari munitsipal hududlarda shu joydagi aholi yoki shu joydan shakllantirilgan o`zini-o`zi boshqarish organlari orqali amalga oshiriladi.

---

³ Konstitutsiyaviy huquq: Darslik/ X.T. Odilqoriyev, O`.X. Mehammedov, B. A. Saidov va boshqalar.; Ma`sul muharrir Sh. T. Ikromov.- T.: O`zbekiston Respublikasi ichki ishlar akademiyasi, 2014.- 69

3. Milliy suverenitet – suverenitetning ushbu shaklida millatning o'z taqdirini o'zi belgilash huquqi yotadi. Ya'ni bir millat o'zining hayotidagi muhim masalani (tili, yozuvi, madaniyati, an'analari va urf-odatlari) o'zi hal etish huquqiga ega bo'ladi. Shuningdek muayyan bir millat boshqa bir millatlar bilan aloqaga kirishishda, o'zining milliy va hududiy tuzilmalarini tashkil etishda, biror bir davlat tarkibiga qo'shilish yoki qo'shilmaslikni o'zi erkin hal qiladi.

Suverenitetning har uchchala shakli ham bir-bir biriga uzviy bog'liq lekin bir biridan mustaqil harakat qiladi. Lekin xalq suvereniteti davlat va millat suverenitetidan ustunroq turadi chunki davlatning birdan bir manbai xalq ekanligi konstitutsiya va qonunlar bilan belgilab qo'yilgan.

3- savolning javobi. Xalqaro huquqiy tan olish — yangi davlatlar yoki hukumatlar yoxud boshqa organlarni mavjud davlatlar tomonidan xalqaro huquqqa muvofiq tan olish. Bu hol ana shu davlatlar yoki hukumatlar yoxud boshqa organlar bilan rasmiy yoki norasmiy, to'la yoki qisman, doimiy yoki vaqtinchalik munosabatlar o'rnatish imkonini beradi. Xalqaro huquqiy tan olishning turli ko'rinishlari bor: davlatni tan olish, hukumatni tan olish, qo'zg'olon ko'targan tomonni tan olish, milliy ozodlik organlarini tan olish, qarshilik ko'rsatish organlarini tan olish va boshqalar. Xozirgi diplomatiya amaliyotida u yo bu mamlakat hukumatlari bilan mavjud davlatning yangi hukumati yoxud yangi paydo bo'lgan davlat hukumati bilan diplomatik munosabatlar o'rnatish yoki diplomatik munosabat o'rnatishga rozilik berish bunday tan olishning keng tarqalgan shakli hisoblanadi. Xalqaro huquqiy tan olishning asosiy shakllari de iure va de facto. Biron-bir shartlarsiz rasman tan olish to'g'risida, de iure va de facto tan olish to'g'risida, diplomatik munosabatlar o'rnatish yoki bunday munosabatlar o'rnatishga rozi bo'lish to'g'risida bayonot berish rasmiy tan olish hisoblanadi. Muayyan mamlakat hukumatining boshqa mamlakatning rasmiy tan olinmagan hukumati bilan aloqa o'rnatishi, bir-birini tan olmaydigan davlatlarning xalqaro anjumanlar yoki xalqaro tashkilotlar doirasida hamkorlik qilishi norasmiy tan olishni bildiradi. Mustaqillikni qo'lga kiritgan O'zbekiston

Respublikasini jahonning 160 dan ortiq davlati tan oldi. Mamlakatimiz bilan 120 dan ortiq davlat diplomatik aloqa o'rnatgan⁴.

Xalqaro huquqiy tan olishning turli ko'rinishlari va shakllari mavjud bo'lib, ularning ba'zilarini keltirib o'taman.

Faktni tasdiqlash (de-fakto) bu rasmiy, ammo yakuniy emas, to'liq tan olinmagan, faqat ma'lum munosabatlar (masalan, savdo, siyosiy va iqtisodiy) bilan cheklangan. Bunday e'tirof etish orqali tan olgan davlat diplomatik aloqalarni o'rnatish zarur bo'lmagan yangi hukumat (davlat) ning samaradorligi va hayotiyligiga ishonchsizlikni bildiradi.

De jureni tan olish (de jure) - bu to'liq rasmiy tan olish, bu davlatlar o'rtasida keng qamrovli (birinchi navbatda diplomatik va konsullik) aloqalarni o'rnatishni anglatadi. Chet elda joylashgan mulk va qadriyatlarni tasarruf etish huquqining davlat tomonidan tan olinishi, uning immunitetini tan olinadigan davlat yurisdiksiyasidan tan olish; de jure tan olinishi orqaga qaytish, ya'ni tan oluvchi davlat tan olingan vaqtdan oldin e'lon qilingan xalqaro huquq sub'ektining qonunlariga hurmat ko'rsatishga majburdir.

Maxsus tan olish (ma'lum bir holat uchun) davlatlar va hukumatlar muayyan masalani hal qilish uchun bir-biri bilan bog'lanishga majbur bo'lganda yuzaga keladi. Shunday qilib, Vetnam urushi tugashi bilan 1973 yildagi Parij kelishuvlariga uchta Vetnam hukumati Amerika Qo'shma Shtatlari tomonidan alohida tan olinganidan keyin erishish mumkin bo'ldi. Tan olishning maqsadlari (ob'ektlari) davlatlar, hukumatlar, millatning mustamlakachiligiga qarshi kurashayotgan, o'zaro kurashayotgan tomonlar bo'lishi mumkin.

Davlat tomonidan tan olinishi uning ichki kurashini yoki tashqi kengayishini, ijtimoiy inqilobni, har qanday hududning ajralishini yoki mustamlaka davlatining qulashini umumlashtiradi. Shunday qilib, 1981 yilda Sovet Ittifoqi Belizni "mustaqil suveren davlat" va 1988 yilda Vanuatu (sobiq mustamlakalar) deb tan oldi.

---

⁴ O'zbekiston milliy ensiklopediyasi (2000-2005)

Davlat tan olinishi, shuningdek, davlatning hududiy yoki milliy tarkibidagi konstitutsiya o'zgargan hollarda ham amalga oshiriladi. Masalan, Islandiyani 1944 yilda Daniya-Islandiya Ittifoqi tarqatib yuborilganidan keyin tan olinishi; AQSh Gavayini ikki marta tan oldi: 1826 yilda qirollik va 1994 yilda etnik davlat sifatida; 1984 yilda Gonkongning suvereniteti Xitoy bilan 1997 yilda qayta birlashtirilgan Xitoy-Britaniya deklaratsiyasi tomonidan tan olingan; 1995 yildagi Deyton kelishuvlari Bosniya va Gertsegovina Qo'shma Shtatlarining mustaqilligini tan oldi va shu bilan birga ushbu shartnomalarga ilova bo'lgan o'z Konstitutsiyasini taqdim etdi. Biroq, yangi davlat yaratishning qonuniyligini baholashga eng yuqori huquq faqatgina BMT Bosh assambleyasi vakili sifatida jahon hamjamiyatiga ega.

Hukumat tomonidan tan olinishi odatda yangi hukumat inqilob yoki to'ntarish natijasida, ya'ni konstitutsiyaviy bo'lmagan yo'l bilan hokimiyat tepasiga kelgan hollarda ro'y beradi. 1996 yilda ASEAN mamlakatlari de-fakto Myanma hukumatini tan olishdi (Birma), u yerda hukmronlik qilgan harbiy xunta rejimni tinchitdi va yangi konstitutsiya qabul qilishga va'da berdi. Shu bilan birga, xalqaro huquqning mavjud predmeti saqlanib qoldi. Boshqa hollarda, yangi hukumatni tan olgan davlatlar, qoida tariqasida, quyidagi mezonlarni hisobga olishadi: yangi hukumat tomonidan hudud va aholining amalda nazorat qilinishi; yangi hukumatni mamlakat aholisi tomonidan qo'llab-quvvatlash darajasi; yangi hukumatning xalqaro majburiyatlarini bajarishga tayyorligi va qobiliyati.

Suriyada (surgunda) bo'lgan hukumatlarni tan olish, odatda urushlar bilan bog'liq. Ikkinchi Jahon urushi paytida SSSR va boshqa Gitlarga qarshi koalitsiyaning hukumatlari quvg'inda bo'lgan hukumatlarni tan olganlarida, bu hukumatlarning harakatlari qanchalik samarali bo'lganiga, ular bosqinchilarga qarshi kurashda o'z xalqlari bilan yaqin aloqada bo'ladimi yoki ishlayotgan harbiy qismlar ustidan doimiy nazorat olib boriladimi, degan xulosaga keldilar. ittifoqchi qo'shinlarning tarkibi.

Belligerentni tan olish qurolli mojaroning boshlanishi munosabati bilan yuzaga keladi va qurolli mojaro qonuni bilan tartibga solinadi. Ular xalqaro qurolli

mojaroda (ozodlik va mustaqillik uchun kurashayotgan davlatlar va xalqlar va millatlar) va xalqaro bo'lmagan qurolli mojaroda (fuqarolar urushi qatnashchilari) bir-biridan farq qiladi. Jangovar shaxsning xalqaro qurolli mojaroda tan olinishi, masalan, bosqinchi dushmanga qarshi qurolli kurash holatida yoki xalq mustamlakachi, irqchi tuzumga qarshi isyon ko'targanda yuzaga keladi. Shunday qilib, Ikkinchi Jahon urushi paytida, urushayotgan Fransiya jangovar deb tan olingan⁵.

4- savolning javobi Davlatning muhim xususiyatlaridan biri uning suverenitetga egaligidir. Suverenitet – mamlakat ichkarisida va undan tashqarida (xalqaro maydonda) davlat hokimiyatining oliyligi, ustunligidir. Shundan kelib chiqib aytish mumkinki, davlat belgilaridan hisoblanmish suverenitet atamasi bilan xalqaro huquqda davlatni tan olish ma'lum bir ma'noda bir birini taqozo etuvchi tushunchalardir. Davlat belgilarini turli adabiyotlarda turlicha keltiriladi. Ba'zi adabiyotlarda davlatning asosiy belgilari sifatida davlat suvereniteti, davlatning nomi, bayrog'i, gerbi, poytaxti va konstitutsiyasining mavjudligi ham qayd etilgan.

Lekin buni inkor etuvchi holatlar ham bor misol uchun Buyuk Britaniyada konstitutsiya mavjud emas. Ammo davlat sifatlarini yo'qotgan emas. Montevideo konvensiyasining 6-moddasiga ko'ra davlatni tan olish shunchaki uni tan olgan davlat boshqa boshqalarning shaxsini xalqaro huquq va burchlar bilan qabul qilishini anglatadi. Davlatning siyosiy mavjudligi boshqa davlatlar tomonidan tan olinishidan mustaqildir. Hatto tan olinishdan oldin ham davlat o'zining yaxlitligi va mustaqilligini himoya qilishga, uning saqlanib qolishi va gullab-yashnashini ta'minlashga, natijada o'zini o'zi xohlaganicha tashkil qilishga, uning manfaatlari ustidan qonun chiqarishga, xizmatlarini boshqarishga va yurisdiksiya va vakolatni belgilashga haqlidir. uning sudlari. Ushbu huquqlarni amalga oshirishda xalqaro huquqqa muvofiq boshqa davlatlarning huquqlarini amalga oshirishdan boshqa cheklov yo'q⁶ Amerika Davlatlari tashkiloti Nizomida qayd etilganidek, Davlatning siyosiy jihatdan mavjudligi uning boshqa davlatlar tomonidan tan olinishiga bog'liq

---

⁵ <https://ak-govorova.ru/uz/pasport-rf-obschie-svedeniya/institut-priznaniya-v-mezhdunarodnom-prave-formy-i-vidy-mezhdunarodno-pravovogo-priznaniya-priznanie-ad/>

⁶ Montevideo convention on the Right and Duties of states

emas. Hatto tan olinishiga qadar ham davlat o'z yaxlitligi va mustaqilligini himoya qilish, o'z xavfsizligi va farovonligini ta'minlash huquqiga egadir. (9-modda). Montevideo konvensiyasida aytilgan davlat belgilaridan biri belgilangan hududga egali yoki boshqa davlatlar bilan aloqaga kirishish qobiliyatining mavjud yoki mavjud emasligi, davlatga o'z hududi va suverenitetini himoya qilishdan mahrum etmaydi.

Xulosa

Har bir davlat o'z suverenitetiga egadir. Bir davlat tarkibidan ajralib chiqish yoki chiqmasligini o'zi yoki referendum o'tqazish orqali hal etiladi. O'zimizda ham konstitutsiyada 74-moddasida belgilanganidek Qoraqalpog'iston Respublikasi O'zbekiston Respublikasi tarkibidan Qoraqalpog'iston Respublikasi xalqining umumiy referendumida asosida ajralib chiqish huquqiga ega ekanligi belgilab qo'yilgan. Shundan kelib chiqib Kosova davlati ham Serbiya Respublikasi tarkibidan ajralib chiqq oladi. Lekin Serbiya Respublikasi konstitutsiyasida Kosovo va Metoxiya avtonom viloyatini Serbiyaning ajralmas qismi sifatida belgilaydi. , Kosovo va Metohiya viloyati Serbiya mustaqil davlat ichida avtonomiya maqomiga ega ekanligini va Kosovo va Metohiya provinsiyasi bunday holatidan konstitutsiyaviy majburiyatlarini amal deb, Serbiya hududida ajralmas qismi hisoblanadi barcha davlat organlari barcha ichki va tashqi siyosiy aloqalarda Serbiyaning Kosovo va Metoxiya davlat manfaatlarini himoya qilishi aytilgan. 2008-yil 9- aprelda Kosova konstitutsiyasi muqaddimasida shunday so'zlar yozilgan.

Konstitutsiyaning muqaddimasi:

Biz, Kosovo xalqi, barcha fuqarolari uchun vatan bo'ladigan erkin, demokratik va tinchliksevar mamlakat sifatida Kosovoning kelajagini qurishga qat'iy qaror qildik; har bir fuqaroning huquqlarini, fuqarolik erkinliklari va barcha fuqarolarning qonun oldida tengligini kafolatlaydigan erkin fuqarolar davlatini yaratishga sodiq; iqtisodiy farovonlik va ijtimoiy farovonlik davlati sifatida Kosovo davlatiga sodiq qolgan; Kosovo davlati barcha qo'shni davlatlar bilan yaxshi qo'shnichilik va hamkorlik aloqalarini o'rnatish orqali mintaq va butun Yevropaning barqarorligiga hissa qo'shishiga ishongan; Kosovo davlati dunyodagi tinchliksevar davlatlar oilasining obro'li a'zosi bo'lishiga amin. Kosovo davlatining yevroatlantik integratsiya jarayonlarida to'liq ishtirok etish niyatida. Kosovoning konstitutsiyaviy maqomi 1999 yil iyun - 2008 yil fevralda Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan 1999 yil 10 iyunda qabul qilingan BMT Xavfsizlik Kengashining 1244-sonli

rezolyutsiyasida (UNSCR) o'rnatildi⁷. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Xavfsizlik Kengashining 1244-sonli qarori asosida BMTning Kosovoda vaqtinchalik ma'muriy missiyasini (UNMIK) tashkil etish birinchi navbatda Kosovoning hududiy yaxlitligini saqlab qolish va yakuniy maqomga erishilguncha unga “katta avtonomiya” berishni maqsad qilgan. Albaniyalik kosovariyaliklar ushbu vakolatni mustaqil va suveren Kosovo sari qadam deb hisoblashdi. Kosovo Respublikasi 2008 yil 17 fevralda mustaqilligini e'lon qildi. Ishtirokchilar bir ovozdan Kosovoni Serbiyadan mustaqil deb e'lon qildilar, serb ozchiliklarining barcha 11 vakillari jarayonni boykot qildilar.

Deklaratsiyaning qonuniyligi va uning Assambleyaning akti ekanligi to'g'risida tortishuvlar bo'ldi. Serbiya deklaratsiyani noqonuniy deb topganligi uchun xalqaro miqyosda tasdiqlashni talab qildi va 2008 yil oktyabr oyida Xalqaro Adliya sudining qarorini talab qildi. Biroq, Sud deklaratsiyani qonuniy deb topdi.

2008 deklaratsiya, 2007 yilning kuzida rejasi to'kadi Ahtisaari rejasi muzokaralar natijasida edi BMT maxsus vakili va sobiq tomonidan tayyorlangan Finlyandiya Respublikasi Prezidenti, Martti Ahtisaarinin, umid bilan bir nazorat ostidagi mustaqillik Yevropa Ittifoqi aniq holda (mustaqillik so'zidan foydalanish) Kosovodagi qutblangan manfaatlar konstitutsiya va ozchiliklarning huquqlarini aniq himoya qilishga majbur bo'lgan vakillik hukumati bilan o'zini o'zi boshqarishni qo'llab-quvvatlashini ko'rsatar edi Kosovo bayroq va gerb kabi o'z milliy belgilariga ega bo'lar edi va Kosovo Makedoniya Respublikasida chegara demarkatsiyasini amalga oshirishi shart.chegara. Albaniyalik muzokarachilar umuman Ahtisaari rejasini qo'llab-quvvatladilar, ikkinchisi Evropa Ittifoqi va Qo'shma Shtatlar tomonidan qo'llab-quvvatlandi. Biroq, Serbiya va Rossiya buni butunlay rad etishdi va Birlashgan Millatlar Tashkilotining davom etishi natija bermadi.

---

⁷ Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan 1999 yil 10 iyunda qabul qilingan BMT Xavfsizlik Kengashining 1244-sonli rezolyutsiyasi

Muzokaralar to'xtatildi. Kosovorlar bir tomonlama ravishda Kosovo Respublikasini e'lon qildilar va o'zlariga Ahtisaari rejasi qoidalariga to'liq rioya qilishni majbur qildilar. Makedoniya bilan chegara demarkatsiyasi bo'yicha muzokaralar kechiktirildi, chunki kosovorlar rasmiy tan olinish shartini talab qilishgan, ammo oxir-oqibat muxolifatni qaytarib olishgan. 2008 yilgi Kosovoning mustaqilligi to'g'risidagi deklaratsiyasi turli xil xalqaro reaksiyalarni keltirib chiqardi va Kosovo serblari va Kosovo albanlari o'rtasida doimiy ravishda qutblanib bordi.

13 yillik xalqaro kuzatuvdan so'ng, Kosovo hukumati rasmiy ravishda mintaqani to'liq nazoratsiz nazoratga oldi (faqat Shimoliy Kosovodan tashqari) 2012 yil 10 sentyabrda G'arb davlatlari o'z nazoratlarini tugatgandan so'ng. Xalqaro boshqaruv guruhi Priştinadagi rasmiylar bilan yakuniy uchrashuvida BMTning Finlyandiya yaratuvchisidan keyin Ahtisaari rejasi deb nomlangan Kosovo maqomini belgilash bo'yicha keng qamrovli taklif sezilarli darajada amalga oshirilganligini e'lon qildi. Bugungi kunda Kosova respublikasi to'la mustaqil davlat hisoblanib o'zining davlat ramzlariga va suverenitetga ega hisoblanadi. Kosovaning ba'zi davlatlari tomonidan tan olinmasligi uning suverenitetiga dahl qilmaydi.

Foydalanilgan Adabiyotlar

1. Konstitutsiyaviy huquq: Darslik/ X.T. Odilqoriyev, O`.X. Mehammedov, B. A. Saidov va boshqalar.; Ma`sul muharrir Sh. T. Ikromov.- T.: O`zbekiston Respublikasi ichki ishlar akademiyasi, 2014.- 69
2. O`zbekiston milliy ensiklopediyasi (2000-2005)
3. <https://ak-govorova.ru/uz/pasport-rf-obschie-svedeniya/institut-priznaniya-v-mezhdunarodnom-prave-formy-i-vidy-mezhdunarodno-pravovogo-priznaniya-priznanie-ad/>
4. Montevideo convention on the Right and Duties of states
5. Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan 1999 yil 10 iyunda qabul qilingan BMT Xavfsizlik Kengashining 1244-sonli rezolyutsiyasi.